

ІДЕОЛОГІЯ СУЧАСНОЇ СОЦІАЛ-ДЕМОКРАТІЇ

Сучасні соціал-демократи прагнуть такої організації суспільства, де кожна людина може вільно робити свій вибір і мати рівні права та можливості. Для цього необхідна відповідна нормативно-правова база та механізми забезпечення основних прав людини – таких, приміром, як свобода слова. А якщо людина неписьменна? Чи зможе вона повною мірою скористатися своїм правом, не маючи потрібних знань та умінь? Виходить, що свобода слова та інші права – марна річ для тих, хто не здатний їх реалізувати. Оскільки відчутність переваг, котрі людині дають згадані права, часто залежить від соціально-економічних факторів, соціал-демократи закликають до якнайповнішої реалізації соціальних, економічних та культурних прав. Вони вважають, що лише їх законодавчого гарантування замало. Аби забезпечити соціальну справедливість і свободу для усіх громадян, необхідно активно поширювати знання про права та реалізовувати їх. Як і решта політичних ідеологій, соціал-демократія була темою багатьох дискусій, розвивалася із часом, перевірялася різними людьми за різних обставин та зазнавала змін відповідно до існуючих в країнах умов [1].

Соціал-демократична ідеологія виникла на ідеях Е. Бернштейна про класову співпрацю і соціальні реформи як єдиний шлях покращення соціального становища для робітничого класу. Одним із перших розгорнуто обґрунтування соціал-демократичної ідеї здійснив Е. Бернштейн, якого інколи називають батьком сучасної соціал-демократії. Перу цього німецького теоретика належать праці «Передумови соціалізму і завдання соціал-демократії» (1899), «Чи можливий науковий соціалізм?» (1901), «Класи і класова боротьба» (1904) та багато інших. Теоретична позиція Бернштейна тісно пов'язана з його політичною орієнтацією на реформи. Перехід до соціалізму може відбутися не внаслідок революції, яку Бернштейн слушно називав «політичним атавізмом і ознакою варварства», а лише через соціалізацію капіталізму. Найближчими цілями робітничого руху є, на його думку, боротьба пролетаріату за економічні й політичні права. Проблеми економічних прав він пов'язував із питанням про приватну власність для кожного громадянина, акцентуючи на його праві реалізувати свій соціальний інтерес [2].

Сутність ідеї соціалізму в тлумаченні Бернштейна полягає в тому, що соціалізм не означає якогось реального суспільного ладу (чи навіть принципової можливості досягнення десь і колись такого ладу). Водночас ідея соціалізму є такою ідеєю, вірячи в яку та орієнтуючись на яку, трудящі класи об'єднують свої сили, консолідується, борються за свої права (за покращення матеріальних умов існування, вищу заробітну платню, скорочення робочого часу і т. ін.) і справді, реально виборюють кращі умови існування, вищу заробітну платню, скорочення робочого часу тощо в рамках певного суспільного устрою. Сама ж ідея соціалізму – це морально-етичний ідеал. Саме в цьому сенсі знаменитої формули Бернштейна «Кінцева мета – ніщо, рух – усе».

З плином часу західна соціал-демократія дедалі активніше простує до лібералізму, відходячи від ідеології марксизму. Найхарактернішими рисами післявоєнної соціал-демократії стали відкритість і плюралізм [2].

Шведська модель відображає тісний зв'язок між економічною теорією і економічною політикою. В 20-30-х роках ХХ ст. сформувалася «шведська (стокгольська) школа економіки», позиції якої були близькі до кейнсіанської теорії (деякі з них були визначені ще до виходу головної роботи Кейнса). Її представниками були К. Віксель, Д. Хаммаршельд, Б.-Г. Улін і Г.-К. Мюрдаль, Е. Ліндаль, В. Лундберг, Г. Кассель, Д. Давідсон. В їхніх працях досліджувались: міжчасова рівновага; ризики і невизначеність в економіці; теорія відсоткової ставки і кумулятивних процесів; взаємозв'язок секторів економіки; можливості фінансової політики у подоланні Великої депресії; програмування і прогнозування соціально-економічних перетворень; роль суспільних цінностей в модернізації економіки; використання результатів приватного підприємництва і економічного зростання на підвищення добробуту пересічних громадян.

Шведська модель, що була побудована на теоретичних засадах шведської школи економіки, передбачала високий рівень економічної, соціальної і політичної демократії. В економічному сенсі вона представляла собою «змішану економіку» в основу якої покладено концепцію «функціонального соціалізму» шведських соціал-демократів: поєднання ринкових і державних механізмів регулювання, приватнокапіталістичних засад виробництва з високим рівнем соціалізації перерозподілу доходів через державний бюджет з метою розвитку суспільства добробуту, соціального захисту широких верств населення. Характерна особливість зазначеної моделі – активне державне втручання в економіку в дусі кейнсіанських рекомендацій, сильна соціальна політика інституціонально-перерозподільного типу, що спрямована на забезпечення високого рівня зайнятості населення і зменшення нерівності в доходах за рахунок перерозподілу національного доходу на користь менш забезпечених прошарків населення, які отримують трансфертні платежі. Модель заснована на високому рівні продуктивних сил і сприяє інноваційній діяльності, розвитку науки, освіти і охорони здоров'я, високому рівню зайнятості, відтворенню робочої сили на рівні вимог НТР, подоланню бідності. В моделі змішаної економіки ставка робиться на досягнення «макроконсенсусу» (між урядом й інститутами громадянського суспільства – профспілками, загальнонаціональними асоціаціями підприємців, об'єднаннями фермерів, споживачів і т.д.): на рівні суспільства у цілому забезпечується задоволення найбільш важливих потреб – освіта, охорона здоров'я, соціальне забезпечення громадян пенсійного віку. З політекономічної точки зору, в Швеції значною мірою відбувається підрич товарної природи робочої сили (концепція «декомодифікації» робочої сили), влади капіталу над найманою працею, як наслідок практики соціалізації споживання, компенсаційних виплат у зв'язку з хворобою і безробіттям, забезпечення зайнятості і певного гарантованого рівня доходів (1, № 11, с.86-88).

Висновки: В умовах сучасної світової кризи уряди розвинутих країн незалежно від своїх переваг у сфері напрямів економічної теорії; консервативної, ліберальної чи соціал-демократичної моделей соціального захисту населення, використовують кейнсіанські рекомендації щодо стимулювання інвестиційного і споживачього попиту, інвестування в інфраструктурні галузі, здійснення соціальних інвестицій. Витрачаючи величезні кошти на такі заходи, уряди цих країн розраховують на те, що їхня національна економіка вийде з кризи оновленою, модернізованою і без руйнівних соціальних конфліктів. Саме на це має бути спрямована соціально-економічна політика в Україні.

Список використаних джерел

1. Основи соціал-демократії. / Джулія Блезіус, Тобіас Гомберт, Крістіана Крелл та Мартін Тімпе. / пер. Джеймса Петерсона. Берлін: Фонд Фрідріха Еберта. 2009. 205 с.
2. Політологія: курс лекцій навч. посібник / І. С. Дзюбка, В. Ф. Панібудьласка, Ю. С. Шемшученко. К.: Вища шк., 1993.
3. Гришин І. Шведская модель общественного развития: дихотомия рынок-политика. Мировая экономика и международные отношения. 2005. № 10. С. 76-87; № 11. С. 86-95.